

Critical Studies in Texts & Programs of Human Sciences,
Institute for Humanities and Cultural Studies (IHCS)
Monthly Journal, Vol. 20, No. 8, Autumn 2020, 289-313
Doi: 10.30465/crts.2020.26044.1571

A Critical Review of the Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning

Ali Malmir*

Ali Derakhshan**

Abstract

Many books have been written to illustrate the position of the new technologies in teaching and learning a foreign or second language (L2); nonetheless, most of these books have not been successful. The *Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning* edited by Caral A. Chapell and Shanon Sauro and published by Wiley Blackwell in 2017, provides a comprehensive overview of the various facets of the use of technology in teaching and learning an L2. This book has not been translated into Persian and no critical review has been published for it; accordingly, this study sought to both introduce and critically review this book. The current critical review revealed some advantages including comprehensiveness of the whole book, the expertise of the writers, up-to-dateness, content and format integrity, and the use of valid sources. The main criticisms are the exclusion of some of the very recent technologies, perhaps due to the ever-changing and exponentially volatile nature of the technological improvements and expansions, the introduction of too many technologies at the theoretical level without providing information about their practical use. Generally, the book is an invaluable and academically written source for L2 practitioners, postgraduate students, and researchers.

Keywords: Technology, L2 learning and teaching, Internet, personal computer (PC)

* Assistant Professor of Applied Linguistics, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran
(Corresponding Author), malmir@hum.ikiu.ac.ir

** Associate Professor of Applied Linguistics, Department of English Language and Literature, Faculty of Humanities and Social Sciences, Golestan University, Gorgan, Iran, a.derakhshan@gu.ac.ir

Date received: 2020-05-06, Date of acceptance: 2020-09-06

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
ماه‌نامه علمی (مقاله علمی - پژوهشی)، سال بیستم، شماره هشتم، آبان ۱۳۹۹، ۲۹۱-۳۱۳

نقدی بر کتاب

Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning

فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم

علی مالمیر*

علی درخشان**

چکیده

کتاب‌های مختلفی برای بررسی جایگاه فناوری در آموزش زبان خارجی نوشته شده است که به گفته منتقدان اغلب آن‌ها در نیل به اهداف خود چندان موفق نبوده‌اند. اما کتاب فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم، که چاپل و سائورو (Caral A. Chapell and Shanon Sauro) آن را گردآوری و در سال ۲۰۱۷ م در انتشارات Wiley Blackwell منتشر کرده‌اند، تصویر جامعی از حیطه‌های اصلی فناوری در آموزش و فراگیری زبان دوم ارائه می‌کند. این کتاب هنوز به زبان فارسی ترجمه نشده و نقدی هم بر مطالب آن نوشته نشده است، لذا این مطالعه تلاش کرده است ضمن معرفی کتاب، نقد علمی دقیقی هم از آن کند. نقاط قوت کتاب شامل جامعیت کتاب، تخصص نویسندگان کتاب و فصول آن، به‌روزرودن نسبی مطالب، نوآوری و به‌روزرسانی، انسجام شکلی و محتوایی، و نیز اعتبار منابع استفاده شده است. نقد اصلی وارد شده بر کتاب، که ناشی از ماهیت

* استادیار آموزش زبان انگلیسی، عضو هیئت علمی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران
(نویسنده مسئول)، malmir@hum.ikiu.ac.ir

** دانشیار آموزش زبان انگلیسی، عضو هیئت علمی گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه گلستان، گرگان، ایران، a.derakhshan@gu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۱۷، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۱۶

Copyright © 2018, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material for any purpose

دائم‌التغییر فناوری‌های نوین در آموزش است، ننگ‌جانیدن برخی از دستاوردها و نرم‌افزارهای جدید، حجم زیاد مطالب، فشردگی اطلاعات، و بحث‌های نظری صرف، بدون معرفی عملی فناوری‌های مطرح‌شده است. اما درکل کتاب ارزش علمی زیادی دارد و خلاصه مفید و جامعی از حیطه‌های مختلف کاربرد فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم ارائه می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: فناوری‌های نوین، فراگیری زبان دوم، اینترنت، رایانه.

۱. مقدمه

ابزارسازی انسان، که از نبوغ ذاتی اولیه اوست، در قرن حاضر به‌صورت انبوهی از فناوری‌ها به اوج خود رسیده است. این شکوفایی فناوری تأثیر شگرفی در نظام آموزشی کنونی جهان گذاشته و نقش کارآمدش روبه‌افزایش است. این تأثیر به آموزش زبان هم کشیده شده و همان‌گونه‌که ریچاردز (Richards 2015) بیان کرده، امروزه تدریس زبان خارجی و نیز زبان اول به‌گونه‌ای با انواع فناوری در هم تنیده شده که تعریف آموزش بدون بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و متنوع غیرممکن است. به‌گفته‌هاکلی (Hockley 2016)، اهمیت استفاده از فناوری‌های نوین در آموزش زبان دوم به‌گونه‌ای است که می‌توان ادعا کرد که مرز بین این دو دیگر تشخیص‌دانی و جداکردنی نیست. در دو دهه اخیر و با گسترش روزافزون فناوری‌های نوین در نظام آموزشی، فراگیری زبان خارجی نیز تأثیرات فراوانی در این زمینه پذیرفته است و درک جایگاه فناوری در آموزش زبان دوم به دغدغه بسیاری از معلمان و محققان تبدیل شده است. برخی از پژوهش‌گران معتقدند آشنایی استادان، معلمان، و متخصصان حیطه آموزش زبان دوم با جنبه‌های مختلف استفاده از فناوری‌های جدید امری ضروری است و معلمانی که نتوانند از فناوری برای مقاصد آموزشی خود استفاده کنند در قرن حاضر معلمانی ناکارآمد خواهند بود (Levy and Stockwell 2006). البته بسیاری از محققان (Egbert and Hanson-Smith 2007; Habbard 2009)، تأکید کرده‌اند که فناوری و تدریس انسان‌محور مکمل هم‌دیگرند و کنارگذاشتن یکی به نفع دیگری غیرممکن است. کِسلِر (Kessler 2010: 377) در این زمینه جمله زیبایی دارد: «فناوری هیچ‌گاه نمی‌تواند جای معلم انسانی را بگیرد، اما معلمانی که از فناوری استفاده می‌کنند قطعاً در آینده جای معلمانی را خواهند گرفت که از فناوری در تدریس و آموزش استفاده نمی‌کنند». مقالات بسیار گسترده و متنوعی درباره استفاده از فناوری‌های جدید برای تدریس زبان دوم و مهارت‌ها و ریزمهارت‌های آن نوشته شده است و امروزه مفاهیمی

مثل «Blended Learning»، «Flipped Learning»، «E-Learning»، «ICT»، «MIALL»، «CALL» و «Learning Distance» از پرکاربردترین اصطلاحات در حیطه آموزش و یادگیری زبان دوم اند (Trinder 2017). کتاب‌های تألیفی و تصنیفی متعددی نیز در این زمینه‌ها منتشر شده‌اند، اما بیش‌تر آن‌ها روی یک فناوری خاص برای مهارت خاصی تأکید کرده‌اند، ولی این کتاب شاید یکی از معدود کتاب‌هایی است که توانسته به گونه‌ای ساختارمند به معرفی فناوری‌های جدید برای تدریس زبان دوم، مهارت‌ها و ریزمهارت‌های آن، سنجش زبان و دیگر حیطه‌های مرتبط پردازد و تصویری کلی از وضعیت کاربرد فناوری در آموزش زبان و یادگیری زبان دوم به علاقه‌مندان ارائه دهد. لذا، به نظر می‌رسد که بررسی دقیق و واکاوی منتقدانه این کتاب به نقد آن و دانش‌خوانندگان این کتاب کمک شایانی کند.

۲. نگاهی به پیشینه آموزشی و پژوهشی نویسندگان

کارل ای. چاپل (Carl A. Chapelle) استاد برجسته زبان‌شناسی کاربردی و مدرس دانشگاه ایالتی آیوای آمریکاست. او مدرک دکتری خود را از دانشگاه ایالتی ایلینویز در سال ۱۹۸۵ دریافت کرد. وی در فاصله سال‌های ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۴ سردبیر مجله مشهور *TESOL Quarterly* بود و در سال ۲۰۱۰ به‌عنوان استاد ممتاز معرفی شد و موفق شد درجه محقق عالی‌رتبه در آموزش زبان انگلیسی را کسب کند. از آثار علمی مشهور او سردبیری *دانش‌نامه زبان‌شناسی کاربردی* در ده جلد بود که انتشارات Wiley Blackwell آن را در سال ۲۰۱۳ چاپ کرد. از کتاب‌های مهم او در زمینه استفاده از فناوری در آموزش زبان می‌توان به *کاربردهای رایانه در فراگیری زبان دوم (Computer Applications in Second Language Acquisition)* که توسط دانشگاه کمبریج در سال ۲۰۰۱ میلادی چاپ شده و نکاتی برای استفاده از *CALL* در آموزش زبان خارجی (Tips for Teaching With CALL) در سال ۲۰۰۸ توسط نشر Pearson Longman و نیز کتاب حاضر اشاره کرد. شانن سائورو (Shannon Sauro)، مؤلف دوم کتاب، استاد دانشگاه مالمو سوئد است که در گروه فرهنگ، زبان‌ها، و رسانه این دانشگاه تدریس می‌کند. بیش‌تر مطالعات وی درباره استفاده از رایانه در آموزش زبان دوم، آموزش آنلاین (برخط) زبان خارجی، و استفاده از رسانه‌های متنوع در آموزش زبان خارجی است. او مقالات متعدد و چندین کتاب نیز در حیطه استفاده از فناوری در آموزش زبان دوم دارد.

۳. معرفی اجمالی کتاب فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم

کتاب فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم از چهار بخش اصلی و سی فصل تشکیل شده است. هرکدام از بخش‌های آن ابعاد کلی تأثیر فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم نظیر مهارت‌های اصلی و ریزمهارت‌های زبان، روش‌های آموزش و یادگیری مبتنی بر استفاده از فناوری‌های موجود، ارزش‌یابی و آزمون‌سازی، و روش تحقیق فناوری - محور را شامل می‌شود. هرکدام از این بخش‌ها و فصل‌های آن‌ها در این‌جا بررسی مفصل‌تری می‌شود.

۱,۳ بخش اول: فناوری در آموزش و یادگیری مهارت‌های زبانی

نویسندگان کتاب به این مطلب معتقدند که امروزه هدف غایی از یادگیری زبان دوم کسب توانش ارتباطی است. آنان با مرور تاریخچه نظریه‌های تدریس و یادگیری زبان دوم، تلاش کرده‌اند استفاده از فناوری‌های نوین برای یادگیری و یاددهی دستور، واژگان، خواندن و درک مطالب، نوشتار، شنیدار، گفتار، توانش منظورشناختی و تعاملی زبان دوم را در نه فصل بگنجانند. همان‌گونه که در ابتدای این قسمت از مقاله گفته شد، فصل اول کتاب مقدمه و معرفی اهداف و خلاصه فصل‌های کتاب است و بخش‌های چهارگانه به دنبال آن می‌آیند. لذا، فصل دوم کتاب اولین فصل از بخش نخست کتاب است و تاریخچه‌ای از جایگاه و نقش فناوری در زبان‌شناسی کاربردی از ابتدای قرن بیستم میلادی را برای خوانندگان بیان می‌کند.

نویسنده این فصل دکتر سو اوتو (Sue E. K. Otto) است که از پیش‌گامان تحقیق و توسعه یادگیری زبان با استفاده از رایانه (CALL) با بیش از چهل سال سابقه کاری در دانشگاه ایالتی آیوای آمریکاست. اوتو تاریخچه فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم از آغاز قرن بیستم را به پنج مرحله تقسیم می‌کند: مرحله اول دهه‌های آغازین قرن بیستم است که آن را دوره «تلفیق‌گرایی» (Eclecticism) می‌نامد. استفاده از کتاب‌های چاپ‌شده، لوح‌های آموزشی، عکس، فایل‌های صوتی قابل استفاده با گرامافون، و اسلایدهای آموزشی ایستا فناوری‌های این دوره بودند که در دهه ۱۹۴۰ فیلم‌های سیاه و سفید و بعداً بی‌صدا نیز به آن‌ها اضافه شد. اوتو بیان می‌کند که فایل‌های صوتی برای ارتقای تلفظ زبان‌آموزان در روش تدریس غالب آن دوره یعنی «روش تدریس شفاهی یا مستقیم» هم در اروپا و هم در آمریکا کاربرد داشت. دوره دوم میانه‌های قرن بیستم متأثر از رفتارگرایی بود و استفاده از تصاویر، فایل‌های صوتی، و فیلم نیز توسعه بیشتر یافت و سرآغاز CALL محسوب می‌شود. در دوره سوم، یعنی دهه‌های ۱۹۵۰ تا ۱۹۸۰، اهمیت زیادی به زبان دوم و استفاده

از مواد آموزشی با موضوعات واقعی داده شد و Story Board، Win Calls، MOCLONG، Dasher و Libra اولین نرم‌افزارها بودند. در دوره چهارم، تنوع و کیفیت نرم‌افزارها و فایل‌های صوتی و تصویری افزایش یافت و در دوره پنجم یا دهه ۱۹۹۰، استفاده از سی‌دی و دی‌وی‌دی و ضبط صوت جزء جدایی‌ناپذیر آموزش زبان دوم شد. در این دوره، علاوه بر گسترش فناوری‌های سمعی و بصری، استفاده از اینترنت و تارنماهای آنلاین هم شروع شد و به سرعت گسترش یافت و نرم‌افزارهای پیچیده مثل CT، WEB، CMSS، JMC و نظایر آن در آموزش زبان به کار گرفته شد. در مرحله ششم، یعنی دو دهه اول قرن بیست و یکم، فناوری‌های دوسویه و کاملاً پویایی مانند نرم‌افزارهای فیس‌بوک، توئیتر، یوتیوب، MOCCS و دیگر نرم‌افزارهای پیچیده اضافه شدند.

اوتو جمله جالبی درباره تکامل فناوری‌های مورد استفاده در آموزش زبان خارجی دارد و معتقد است که «فناوری‌های جدید به ندرت جای فناوری‌های قدیمی‌تر را می‌گیرند، بلکه تکامل بیش‌تری می‌یابند تا انتخاب‌های بیش‌تری برای استفاده به زبان‌آموزان بدهند» (ص ۱۲) و مثلاً می‌توان توئیتر را تکامل عکس‌هایی دانست که برای مقاصد آموزشی در کلاس‌های درس دست‌به‌دست می‌شدند.

در فصل سوم، دو محقق برجسته، که در زمینه استفاده از فناوری در آموزش و یادگیری دستور زبان دوم کارهای تحقیقاتی شایانی کرده‌اند، مهم‌ترین فناوری‌ها در زمینه آموزش دستور زبان از جمله سیستم‌های آموزشی محیط CALL، سیستم‌های رایانه‌ای هوشمند (ICALL)، یادگیری داده‌محور (DDL)، و تعامل زبانی از طریق رایانه (CMC) را مرور کرده‌اند. ترود هیفت (Trude Heift)، استاد زبان‌شناسی کاربردی از دانشگاه سیمون فریزر کانادا، که تحقیقات گسترده‌ای در CALL دارد و همکارش نینا ویتکنیا (Nina Vyatkina)، استاد دانشگاه کانزاس آمریکا، نویسندگان این فصل از کتاب‌اند و تلاش کرده‌اند که بین استفاده از فناوری‌های نوین برای تدریس دستور زبان و نظریه‌های زبان‌شناسی کاربردی در آموزش دستور زبان ارتباط برقرار کنند و کارهای تحقیقاتی مهمی را با این دیدگاه در هر چهار حیطه فناوری یادشده گزارش کرده‌اند که ارزش علمی زیادی دارد. نکته مهم در این فصل تأکید نویسندگان بر این مسئله است که دستور زبان از مهارت‌های دیگر جدایی‌ناپذیر است و باید در کنار آن‌ها و به‌خصوص واژگان و مهارت‌های نوشتاری تدریس شود. معلمان عضو فعال و مؤثر فرایند یادگیری و تدریس‌اند و بدون آن‌ها یادگیری زبان دوم دشوار است، بنابراین، این فناوری‌ها باید تعامل بین زبان‌آموزان را بیش‌تر تقویت کنند و درعین حال توانایی حل مسئله و یادگیری مستقل را نیز در زبان‌آموزان پرورش دهند.

فصل چهارم مربوط به کاربرد فناوری در آموزش و یادگیری واژگان زبان دوم است که خیانگ ما (Qing Ma)، استاد زبان‌شناسی و مطالعات نوین زبان خارجی در دانشگاه هنگ‌کنگ، آن را نوشته است. تخصص وی تحقیق در زمینه استفاده از تلفن همراه در آموزش زبان دوم (MALL) و خوداتکایی زبان‌آموز در این زمینه است. خیانگ ما با ارائه مدلی حافظه-محور برای یادگیری واژگان زبان دوم، فناوری‌های موجود را در دو گروه نرم‌افزارهای تعاملی و ابزارهای واژگانی تقسیم‌بندی می‌کند. ابزارهای واژگانی شامل منابع اینترنتی در دسترس (MOOCS: Massive Open Online Courses) مثل موتور جست‌وجوگر گوگل، ویکی‌پدیا و ...، فرهنگ لغت‌های متنوع آنلاین یا قابل نصب روی گوشی تلفن همراه و رایانه، و نیز موتورهای جست‌وجوگر همانند یاب واژگانی هستند که در پایگاه‌های داده‌ای مثل COCA و BNC عمل می‌کنند. نرم‌افزارهای واژگانی شامل یادگیری جانبی با استفاده از فناوری، یادگیری واژگان با کمک نرم‌افزارهای تعاملی دوسویه و چندسویه، نرم‌افزارهای مجازی برای یادگیری واژگان و تمرین‌های مجازی، و نرم‌افزارهایی با کارکردهای خاص واژگانی مثل Wad chip، Lexica، CAVOCA، و WUFUN می‌شوند. خیانگ ما مدلی ارائه کرده است که هم بر نظریه‌های موجود برای یادگیری واژگان زبان دوم منطبق است و هم قابلیت استفاده از محیط‌های MAVL و CAVL را به همراه نقش فعال، خودتنظیم (self-regulation) و مستقل زبان‌آموز در خود گنجانده است. فناوری‌های معرفی شده در این فصل می‌توانند به خوبی دانش واژگانی زبان دوم را طبق نظریه‌های پژوهش‌گران و صاحب‌نظران (Nation 2013; Schmitt 2010, 2014, 2019) هم از نظر کمی و تعداد واژگان (breadth of vocabulary) و هم از نظر کیفی و عمق یادگیری (depth of vocabulary) ارتقا دهند، ولی مدل معرفی شده برای یادگیری واژگان در شکل کنونی آن توضیح‌دهنده فرایند یادگیری واژگان زبان خارجی نیست.

در فصل پنجم، کاترین انگلیش (Kathryn English) و می‌لینگ لیائو (Meei-Ling Liaw) گزارشی از فناوری‌های موجود به کاررفته برای ارتقای مهارت خواندن و درک مطلب زبان‌آموزان ارائه کرده‌اند و تحقیقات و ابداعات تأثیرگذار در این زمینه را مطرح کرده‌اند که با نظریه‌های شناختی درباره نحوه عملکرد فرایند خواندن و درک مطلب هم‌خوانی دارند. نویسندگان نقاط قوت و ضعف فناوری‌هایی مثل سیستم‌های آموزشی هوشمند (LTS) Rosetta Stone، نرم‌افزارهای جست‌وجوگر و حاشیه‌نویسی، نرم‌افزارهای تعیین سطح سختی متون و نیز سطح مهارت خواندن زبان‌آموز، نرم‌افزارهایی که متن را به صدا تبدیل می‌کند و بالعکس (TTS)، نرم‌افزارهای نصب‌شدنی بر روی تلفن همراه و نیز انواع مختلف

سیستم‌های تعاملی رایانه‌ای (CMC) مانند ایمیل و Moo را بررسی کرده‌اند و به مقایسه آن‌ها پرداخته‌اند. در انتهای فصل، نویسندگان تأکید کردند که فناوری‌های موفق برای ارتقای سطح مهارت خواندن باید سه مشخصه اساسی داشته باشند: نخست این‌که همه‌جا و در هرزمانی، چه در کلاس رسمی و چه در محیط خارج از کلاس، به‌خصوص به‌کمک گوشی‌های پیشرفته و رایانه‌های شخصی بشود از آن‌ها استفاده کرد؛ دوم این‌که این نرم‌افزارها باید هوشمندی کافی داشته باشند و با سطح توانش زبانی فرد انطباق پیدا کنند؛ و آخر این‌که می‌بایست در میان‌مدت و بلندمدت به استقبال و خوداتکایی زبان‌آموز برای توسعه مهارت خواندن کمک کنند. این نتیجه‌گیری و پیش‌نهادهای پایانی نویسندگان با تحقیقات گسترده درباره خوداتکایی زبان‌آموزان در فراگیری زبان دوم تأیید می‌شود. مثلاً براون (Brown 2014) استقلال و خوداتکایی تدریجی زبان‌آموز را یکی از اساسی‌ترین راه‌بردهای یادگیری در دورهٔ پساروش تدریس بیان می‌کند. هارمر (Harmer 2015) نیز معتقد است که فقط زبان‌آموزانی می‌توانند فرایند یادگیری زبان دوم را تا نیل به توانش تعاملی (interactional competence) ادامه دهند و آن را تکمیل کنند که بتوانند به خود متکی شوند و به تدریج به زبان‌آموزانی مستقل تبدیل شوند. به‌نظر می‌رسد که فناوری‌های نوین نیز باید چنین توانمندی‌ای را در بین زبان‌آموزان تقویت کند و لذا نتیجه‌گیری نویسندگان متقن و منطقی به‌نظر می‌آید.

ژی لی (Zhi Li)، استاد دانشگاه بریتیش کلمبیا در کانادا، احمد دورسن (Ahmet Dursun)، استاد دانشگاه شیکاگوی آمریکا، و ولکر هگل‌هایمر (Volker Hegelheimer)، استاد دانشگاه ایالتی آیووا، که هر سه تحقیقات مهمی دربارهٔ استفاده از فناوری‌های جدید برای تدریس مهارت نوشتاری زبان دوم در مقالات معتبر جهانی دارند، در فصل ششم کتاب سه نوع فناوری اساسی را برای ارتقای سطح مهارت نوشتاری زبان‌آموزان مطرح کرده‌اند، نقاط ضعف و قوت آن‌ها را برشمرده‌اند و تحقیقات مرتبط با آن‌ها را مرور کرده‌اند. ابزارهای محیط وب ۲، ارزش‌یابی ماشینی نوشتار (automated writing evaluation) و ابزارهایی که در پایگاه‌های داده‌ای و پیکره‌های زبانی عمل می‌کنند سه گروه عمدهٔ فناوری استفاده‌شده و در حال توسعه‌اند که کمک شایانی برای ارتقای مهارت نوشتاری زبان‌آموزان کرده‌اند. نویسندگان هم‌چنین یادآوری می‌کنند که نحوهٔ کار با این نرم‌افزارها باید به زبان‌آموزان و نیز معلمان یاد داده شود، چراکه در غیر این صورت نه تنها مفید نیستند، بلکه ممکن است باعث سرخوردگی شوند. آن‌ها هم‌چنین توصیه می‌کنند که «معلمان باید از توسعهٔ فناوری‌های جدید که به تدریس مهارت نوشتاری کمک می‌کنند استقبال کنند، زیرا این مسئله باعث

می‌شود معلمان فناوری‌های جدید را آزمایش کنند و درباره کارآمدی آن‌ها برای استفاده در تدریس مهارت خواندن تصمیم بگیرند» (۸۹).

فیلیپ هابارد (Philip Hubbard)، استاد دانشگاه آکسفورد، حاصل بیست سال تجربه خود در استفاده از فناوری‌های نوین برای تدریس مهارت شنیداری زبان‌آموزان را در فصل هفتم خلاصه کرده است. او تأکید خاصی بر نقش میانجی فناوری‌های مورد استفاده برای مهارت شنیداری دارد و استفاده از نرم‌افزارها ابزار دیجیتالی و منابع آنلاین را که بتوانند فایل صوتی یا ویدئویی متون مختلف گفتاری، مکالمات روزمره، سخن‌رانی‌های دانشگاهی، رسمی و غیره را در اختیار زبان‌آموزان قرار دهند بسیار ارزشمند می‌داند. او تأکید دارد که فناوری‌های مورد استفاده در ارتقای سطح مهارت شنیداری باید امکاناتی نظیر کنترل و راه‌نمایی، نحوه کار، تنظیم یادگیری در مراحل مختلف و کمک‌های جبرانی را در اختیار زبان‌آموزان و نیز معلمان آن‌ها قرار دهند.

در فصل بعدی کتاب، رابرت جی بلیک (Robert J. Blake)، استاد زبان‌شناسی و مطالعات زبان اسپانیایی در دانشگاه کالیفرنیا، دو نوع فناوری کلی شامل نرم‌افزارهای آموزشی و تعاملی رایانه‌ای را با بررسی قابلیتشان در انطباق با نظریه‌های مهم آموزش مهارت کلامی مانند فرضیه تعاملی لانگ (Long's interaction hypothesis) (1983) و نظریه فرهنگی - اجتماعی ویگوتسکی مطرح کرده است. نویسنده استفاده از هر دو نوع فناوری را توصیه کرده و بیان داشته که نرم‌افزارهای آموزشی بیشتر برای سطوح مقدماتی‌تر لازم‌اند و نرم‌افزارهای تعاملی در سطوح بالاتر مفیدند. در پایان فصل نویسنده خاطرنشان کرده است که فناوری‌های حاضر باید بتوانند دقت، روانی و پیچیدگی کلام را مانند کلام طبیعی ارتقا دهند.

فصل پایانی بخش اول کتاب به بررسی استفاده از فناوری‌های نوین در آموزش و یادگیری توانش منظورشناختی و تعاملی بین فرهنگی اختصاص داده شده است. جولیا سیکز (Julie Sykes)، که محقق برجسته‌ای در این زمینه است و مقالات ارزشمندی در این باره چاپ کرده است، سه زمینه مهم کاربرد فناوری برای توسعه مهارت‌های منظورشناختی، عملکرد در محیط‌های بین فرهنگی امروزه، کمک به فراگیری جنبه‌های فرهنگی - اجتماعی زبان، و تعامل در بافت‌های متعدد کلامی را مطرح کرده و معتقد است که فناوری‌هایی مثل تعامل هم‌زمان رایانه - محور (synchronous computer-mediated communication/ SCMC) تعامل غیرهم‌زمان رایانه - محور (asynchronous computer-mediated communication/ ACMC)، محیط‌های مجازی چندنفره (multiuser / MUVES)،

(virtual environments)، و نرم‌افزارهای دیگری که روی گوشی‌های تلفن همراه نصب می‌شوند در توسعه توانش منظورشناختی (pragmatic competence) بسیار مفیدند. نویسندگان مطالعات مهمی را درباره استفاده از فناوری‌های یادشده برای ارتقای سطح دانش و عملکرد منظورشناختی زبان‌آموزان در حیطه کنش‌های کلامی پرکاربرد مثل تقاضا، معذرت‌خواهی، رد تقاضا، تشکر، و تعریف و تمجید گزارش کرده و در پایان به‌طور گذرا نرم‌افزارهای تعاملی اجتماعی نظیر فیس‌بوک و توئیتر و یوتیوب را مرور کرده و فصل نهم را با ذکر این نکته به پایان می‌رساند که «حیطه کاربرد فناوری در آموزش توانش منظورشناختی هنوز نوپاست و شکل منسجمی به خود نگرفته است» (۱۲۹).

۲,۳ بخش دوم: ابتکارات نوین فناورانه در آموزش زبان دوم

بخش دوم کتاب ده فصل دارد که به معرفی موضوعات، مفاهیم، ابتکارات، و رویکردهای جدیدی می‌پردازد که فناوری نوین در حیطه آموزش ایجاد کرده‌اند و در آموزش و یادگیری زبان دوم هم گسترش یافته‌اند. هر فصل علاوه بر معرفی این ابتکارات فناورانه، گزارشی از تحقیقات مهم انجام‌شده در هر زمینه را نیز شامل می‌شود.

اولین فصل از بخش دوم کتاب (فصل ۱۰) به معرفی و تشریح آموزش از راه دور (distance learning) می‌پردازد. سینتیا جی. وایت (Cynthia J. White)، استاد زبان‌شناسی کاربردی در دانشگاه ماسی نیوزیلند، که تحقیقات گسترده‌ای در زمینه آموزش از راه دور زبان‌های خارجی دارد، هرگونه آموزشی را که بدون حضور زبان‌آموزان و نیز معلم در مکان خاصی صورت گیرد مصداق آموزش از راه دور می‌داند که معمولاً تحت نظارت سازمان یا گروهی آموزشی است. او فناوری‌های مهم در این زمینه را در پنج گروه کلی تقسیم‌بندی می‌کند و نقاط قوت آن‌ها را برمی‌شمرد. این فناوری‌ها تعامل رایانه — محور، ویدئوکنفرانس، کنفرانس‌های صوتی — متنی (audiographic)، سیستم‌های مدیریت یادگیری (learning management systems)، و همکاری از راه دور (telecollaboration) هستند. نویسندگان معتقد است که موفقیت این فناوری‌ها در آموزش زبان دوم منوط به موفقیت در طراحی فعالیت‌های آموزشی، ارزش‌یابی پیشرفت زبان‌آموز، تربیت معلم، و نیز ارزیابی برنامه‌های آموزش از راه دور است.

فصل یازدهم را متخصص و محقق برجسته یادگیری تلفیقی (blended learning) ماجا گرگورویچ (Maja Grgurović)، استاد دانشگاه ایالتی ایلینویز آمریکا نوشته که مطالعات مهم

این موضوع را از سال ۲۰۰۶ میلادی تا سال ۲۰۱۵ مرور کرده است. آموزش تلفیقی یا ترکیبی (hybrid learning) به معنای ترکیب آموزش حضوری چهره‌به‌چهره در کلاس درس و آموزش از راه دور به کمک رایانه و فناوری‌های اینترنت - محور و دیگر فناوری‌ها در خارج از کلاس است. گراهام (Graham 2006) آموزش تلفیقی را شامل آموزش حضوری و غیرحضوری می‌داند که هر دو مرحله مکمل هم‌دیگرند و این تلفیق باتوجه‌به پیچیدگی‌های یادگیری زبان دوم و نبود امکان تدریس همه‌جانبه در کلاس درس ضروری است. نویسنده با بررسی مطالعات مهم به این نتیجه رسیده است که دیدگاه زبان‌آموزان، مدرسان، و محققان درباره ضرورت و کارآمدی آموزش تلفیقی زبان دوم کاملاً مثبت است، هرچند آموزش بیش‌تر درباره فناوری‌های مربوط و نیز امکان دسترسی به این فناوری‌ها برای همگان در حال حاضر میسر نیست. نویسنده تأثیر آموزش تلفیقی بر ارتقای مهارت‌های اصلی زبان را چشم‌گیر می‌داند و خواستار تحقیقات بیش‌تر در این زمینه شده است و بیان می‌کند که فناوری‌های موجود برای یادگیری تلفیقی باید در زمینه استفاده از گوشی تلفن همراه سرمایه‌گذاری جدی‌تری داشته باشند.

فصل سیزدهم کتاب با ترکیب آموزش از راه دور و نیز آموزش ترکیبی به بررسی تعامل از راه دور برای یادگیری زبان پرداخته است. ملیندا دولی (Melinda Dooly)، استاد زبان خارجی دانشگاه بارسلونای اسپانیا، در این فصل با برشمردن مزایای تعامل از راه دور، بر کاربرد آن برای یادگیری زبان دوم تأکید کرده است. براین‌اساس، او انواع نرم‌افزارهای موجود مثل روش تدریس فعالیت - محور، پروژه - محور، و تعامل - محور را با مراجعه به تحقیقات میدانی معرفی و اطلاعات ارزش‌مندی را بیان کرده است. فصل چهاردهم نیز مرتبط با محیط‌های مجازی و بازی‌های مجازی به‌منظور یادگیری زبان دوم است. رندال سدلر (Randall Sadler)، که خود متخصص استفاده از بازی و محیط مجازی در آموزش زبان دوم است، در این فصل هم مزایای استفاده از این محیط‌ها نظیر ایجاد علاقه، تعامل واقعی، درگیری کامل شناختی و عاطفی با زبان دوم، تکمیل زنجیره درون‌داد - پردازش - برون‌داد و نیز مکالمات گروهی را با مراجعه به تحقیقات انجام‌شده، به‌صورت مفید و مختصر در اختیار خوانندگان کتاب قرار می‌دهد و حیطه ناب و جدیدی هم برای یادگیری زبان دوم و هم برای تحقیق فراروی پژوهش‌گران می‌گذارد. مزایای خاصی را که نویسنده برای استفاده از بازی در یادگیری زبان دوم در این فصل برشمرده است با تحقیقات میدانی مفصل در گذشته تأیید کرده است (Chik 2014; Peterson 2013; Thorne Black and Sykes 2009).

در فصل پانزدهم کتاب، آگنس کوکولسکا-هولم (Agnes Kukulska-Hulme)، هلن لی (Helen Lee)، و لوسی نوریس (Lucy Norris)، که پژوهش‌گران نام‌داری در زمینه استفاده از تلفن همراه برای یادگیری زبان هستند، از انقلاب جدیدی در آموزش زبان خارجی تحت عنوان «آموزش موبایل - محور» برای تبدیل زبان آموز به فردی که دائماً در حال دریافت درون‌داد یا تولید برون‌داد تعاملی است یاد کرده‌اند و اظهار داشته‌اند که آموزش زبان برمبنای گوشی همراه و تبلت در محیط خارج از کلاس و براساس نیازهای زبان‌آموز، توانمندی‌ها و ویژگی‌های فردی وی می‌تواند نقش مهمی در آموزش و فراگیری زبان دوم ایفا کند. البته نویسندگان این فصل معتقدند که دیدگاه زبان‌آموزان، معلمان، و نیز خانواده‌ها درباره استفاده از گوشی تلفن همراه و تبلت برای یادگیری زبان دوم باید تغییر کند و مطالب آموزشی و نرم‌افزارهای قوی‌تر و بهتری تولید شود که زندگی کلاس و خارج از کلاس زبان‌آموز را به محیطی همیشگی و پر از تعامل تبدیل کند.

برخلاف فناوری‌های معرفی شده، که در آموزش به‌طور اعم کاربرد دارند، سه فصل آخر بخش دوم کتاب به معرفی فناوری‌های مختص آموزش زبان دوم پرداخته‌اند. در فصل شانزدهم، مارتا گونزالس (Marta Gonzalez-Lloret) مفهوم جدید «فعالیت فناوری - محور» (technology-mediated task) را معرفی می‌کند و این‌که روش تدریس فعالیت - محور (Task-Based Language Teaching/ TBLT) چگونه و با چه روش‌هایی به کمک فناوری به بالاترین سطح کیفی خود دست می‌یابد. نکات گفته شده در این فصل بر چهارچوب کلی روش تدریس فعالیت - محور منطبق است که محققان به نام (Ellis 2003, 2008; Willis 1996) این حیطه آن را ذکر کرده‌اند. النا کوتس (Elena Cotos) در فصل بعدی استفاده از آموزش پیکره - محور (corpus-based language teaching) برای انگلیسی با اهداف ویژه را تشریح می‌کند. طبق نظریات وی، استفاده از پیکره‌های زبانی نوشتاری (و نیز گفتاری) در زمینه‌های علمی خاص مهم‌ترین راه‌کار در کمک به برآورده شدن نیازهای زبان‌آموزانی است که انگلیسی را برای اهداف ویژه دانشگاهی منطبق بر نیازهای خود می‌خواهند. فصل پایانی بخش دوم به بحث درباره سواد و مهارت‌های زبانی که CMC ایجاد کرده است می‌پردازد. پیازه وار (Paige Ware)، نویسنده این فصل، مفاهیم جدیدی از قبیل مهارت‌های زبانی جدید، برابری در استفاده از فناوری برای آموزش زبان دوم، فناوری و تهاجم فرهنگی ناشی از برتری زبانی و فناوری و سواد فناورانه پرداخته است و حیطه‌های کاملاً جدیدی برای پژوهش مطرح کرده است.

۳،۳ بخش سوم: فناوری برای سنجش زبان دوم

سه فصل گنجانده شده در این بخش درباره استفاده از فناوری برای سنجش یادگیری و پیشرفت زبان آموزان است. نویسندگان این فصول به طور مفصل انواع فناوری‌های آنلاین و آفلاین موجود را برشمرده‌اند که هم بر روی گوشی تلفن همراه و رایانه نصب می‌شوند و هم به صورت اینترنتی می‌توان از آن‌ها استفاده کرد. فناوری‌های متعددی ذکر شده‌اند که برای سنجش توانش کلی زبانی یا مهارت‌های آن به کار می‌روند. نویسندگان معتقدند که این فناوری‌ها باید براساس نظر زبان‌آموزان، معلمان، و طراحان کتاب‌های درسی و دوره‌های آموزشی و کارشناسان فناوری تهیه شوند و به طور ثابت به روزرسانی شوند. جاناتان اشمیدگل (Jonathan Schmidgall) و دونالد پاورز (Donald Powers) در فصل بیست و یکم کتاب نقش مهم فناوری در توسعه، اجرا، و تهیه آزمون‌های رسمی فراگیر مثل TOEFL، GRE، IELTS و نظایر آن‌ها را که در همه کشورهای جهان متداول شده‌اند بررسی کرده و معتقدند که استفاده از فناوری در سنجش تأثیر امنیتی، روانی، اجتماعی، و آموزشی مثبت است. البته نویسندگان این فصل به استفاده از فناوری تا آنجا معتقدند که پایایی (reliability) و روایی (validity) این آزمون‌ها را تضمین می‌کنند. یوری چانگ (Yoo Ree Chung) در فصل بیست و دوم کتاب مباحث پیش‌تری درباره روایی ارزش‌یابی با استفاده از فناوری‌های رایانه - محور را بررسی کرده است و معتقد است که عامل انسانی در تصمیم نهایی درباره ارزش‌یابی یادگیری زبان دوم ضروری است و این‌که روایی ارزش‌یابی ماشینی نیازمند دقت بیشتر و توسعه فناوری‌های پیشرفته‌تری است. او در انتها، رویکرد «بحث - محور» (argument-based approach) را برای اعتبارسنجی ارزش‌یابی فناورانه ارائه می‌دهد که چهارچوبی برای جنبه‌های فناوری در ارزش‌یابی زبانی فراهم می‌کند.

به‌رغم این‌که در بخش سوم نظریه‌های مبتکرانه و نوینی برای ارزش‌یابی پیشرفت سطح یادگیری زبان آموزان دوم مطرح شده است که بسیار چاره‌ساز و ارزش‌مندند و در چهارچوب‌های نظری آزمون‌سازی و ارزش‌یابی زبان دوم مانند مدل بکمن (Bachman 1990) و بکمن و پالم (Bachman and Palmer 2010) قرار می‌گیرند، ولی طبق نظریات و مطالعاتی محققان متعدد (Brown and Abeywickrama 2010; Jones and) (Maycock 2007; Lianzhen and Shangchao 2017; Park 2014) از جمله خانم کار ای. چابل (Chapelle and Voss 2016; Knoch and Chapelle 2018) نواقص خاصی در زمینه اعتبارسنجی و پایایی دارند.

۴,۳ بخش چهارم کتاب: توسعه و پژوهش فناوری در آموزش زبان دوم

در سه بخش پیشین کتاب، فناوری‌های پذیرفته‌شده و مفید در زمینه آموزش و یادگیری زبان دوم مطرح شده‌اند، اما در این بخش، نویسندگان سعی کرده‌اند حیطه‌های جدید تحقیقاتی را مطرح کنند که پیش‌روی افرادی قرار دارد که درگیر آموزش و یادگیری زبان دوم‌اند. از سویی این فصل از کتاب ارزش کاربردی کم‌تری دارد، اما درعین‌حال شاید غنی‌ترین موضوعات برای تحقیقات آتی را مطرح می‌کند. مثلاً، رابرت گودوین - جونز (Robert Godwin-Jones) در فصل بیست‌وسوم به بررسی ابزارهای کمکی در محیط‌های CALL نظیر حاشیه‌نویسی، انتخاب متن، موتورهای جست‌وجوگر واژگانی، نرم‌افزارهای بررسی‌کننده دستور زبان صحیح، نرم‌افزارهایی که کلام را به نوشتار تبدیل می‌کنند و نظایر آن‌ها می‌پردازد و ارزش این ابزارهای کمکی را حتی مهم‌تر از خود نرم‌افزارها می‌داند. او همچنین قالب‌های طراحی مواد آموزشی را مطرح می‌کند و معتقد است که هم معلمان و هم طراحان مواد آموزشی به‌ویژه در کار گروهی می‌توانند مواد آموزشی بسیار متنوع‌تر و غنی‌تری به کمک فناوری‌های موجود برای مقاصد آموزشی تولید کنند.

فصل ۲۴ و ۲۵ کتاب نقد و بررسی تکامل تحقیق درباره فناوری‌های استفاده‌شده برای تدریس مهارت‌های زبانی از جمله دستور زبان، نوشتار، املا، مهارت خواندن، و نیز دانش واژگانی زبان‌آموزان است. نویسندگان این فصل‌ها معتقدند که بررسی کیفیت استفاده از فناوری صرفاً با استفاده نکردن از آن‌ها و به اصطلاح کلاس سنتی انسان - محور نباید مقایسه شود، بلکه شیوه‌های دیگر و موقتی وجود دارند که گروه محققان این حیطه باید آن‌ها را به کار برند. از جمله در فصل بیست‌وپنجم، کارل چاپل پنج بحث مرتبط با ارزش‌یابی فناوری در آموزش زبان و تحقیقات انجام‌شده را مطرح می‌کند: مقایسه عملکرد استفاده از نوعی فناوری با فناوری‌های دیگر یا فقدان آن؛ موثربودن فناوری‌های موجود برای ارائه مطالب زبانی؛ استفاده از پیکره‌های زبانی کمی و کیفی؛ تنظیم نظریه و چهارچوب نظری در مطالعه؛ و استفاده از فناوری‌های نوین، و کاربرد آموزشی آن‌ها. چاپل معتقد است که در بررسی نقش فناوری یا انتخاب و ارزش‌یابی آن‌ها باید این پنج موضوع مدنظر باشند. فصل بیست‌وششم کتاب درباره بررسی روش‌های کمی، کیفی، و ترکیبی مورد استفاده در تحقیقات فناوری در آموزش زبان دوم است. پس از بیان مطالعات مهم در این زمینه، دکتر دوروتی چان (Dorothy Chun)، استاد دانشگاه کالیفرنیا در سانتا باربارا، مفهوم جدیدی به نام «یادگیری فرهنگی - زبانی رایانه - محور» (Computer-Assisted Languaculture Learning) را

مطرح کرده و معتقد است که فناوری‌های جدید باید به زبان‌آموزان کمک کنند تا فرهنگ زبان دوم را نیز بیاموزند و توانش زبانی و بین فرهنگی آن‌ها رشد یابد. سه فصل متوالی بعدی (فصول ۲۷ تا ۲۹) به بررسی سیر تکاملی کمیت و کیفیت تحقیق درباره نقش فناوری در آموزش زبان دوم است. فصل بیست و هفتم بیان می‌کند که معرفت‌شناختی و فرازبان در تحلیل مطالعات حاضر به ارزش‌یابی ما از نقش فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم کمک می‌کند و به پژوهش‌های آتی کمک شایانی خواهد کرد. روش‌شناسی دقیق مطالعات انجام‌شده به پژوهش‌گران کمک می‌کند که نواقص تحقیقات قبلی را در مطالعات خود برطرف کنند. در فصول ۲۸ و ۲۹ کتاب این بحث مطرح شده است که تحقیقات در زمینه استفاده از فناوری‌های جدید در آموزش و یادگیری زبان دوم باید بر مبنای نظریه‌های قوی در فراگیری زبان دوم و در چهارچوب اسلوب و روش‌های علمی دقیق پذیرفته شده انجام شود. مثلاً در فصل بیست و هشتم، تیری چاینیر و ماری - نول رویکردی چندوجهی برای تحقیق کمی در زمینه استفاده از فناوری در فراگیری زبان دوم ارائه کرده که برای جمع‌آوری داده و تحلیل محیط‌های مجازی و فناوری چندوجهی مناسب است و براساس تحقیقات میدانی محققان طراحی شده است. فصل سی پایان‌دهنده کتاب است و در واقع خلاصه‌ای از مطالب فصول قبلی را ارائه می‌کند. پس از مرور خلاصه مطالب فصل‌های قبل، مؤلفان کتاب بیان می‌کنند که میل به توانش تعاملی و میان‌فرهنگی، که هدف اصلی زبان‌آموزی است، امری پیچیده است که بدون استفاده از فناوری میسر نخواهد شد. نویسندگان بر این نکته تأکید می‌کنند که تحقیق در حیطه فناوری، تدریس، و یادگیری باید در کنار هم باشند تا بتوان تصویری درست‌تر و آینده‌ای درخشان‌تر را رقم زد. در انتها مؤلفان چندین پرسش مطرح کرده‌اند و از محققان خواسته‌اند که به آن‌ها توجه کنند و پژوهش‌های آتی خود را به آن‌ها معطوف نمایند:

۱. فناوری چگونه و در چه زمینه‌هایی می‌تواند یا باید به زبان‌آموزان کمک کند؟
۲. زبان‌آموزان هم در زبان خارجی هدف و هم در کاربرد فناوری به چه مهارت‌ها و دانشی نیاز دارند؟
۳. چه نوع فعالیت‌های آموزشی، آزمون‌ها، و معلمانی به بهترین وجه ممکن به زبان‌آموزان کمک می‌کنند تا در یادگیری‌شان از فناوری بهره بیش‌تری ببرند؟
۴. فناوری چگونه یادگیری فرهنگی - زبانی را ارتقا می‌دهد؟

۴. امتیازات کتاب

این کتاب ویژگی‌های مثبت و نقاط قوت مهمی دارد که در ادامه به‌طور مفصل بررسی می‌شود.

۱,۴ جامعیت کتاب

مهم‌ترین و برجسته‌ترین ویژگی این کتاب این است که تقریباً مهم‌ترین زمینه‌های مرتبط با نقش و کاربرد فناوری در آموزش و فراگیری زبان دوم را در خود گنجانده است. همان‌گونه که در معرفی اجمالی کتاب و بخش‌های چهارگانه آن بحث شد، عمده مهارت‌های زبانی، انواع مهم تدریس زبان خارجی به‌کمک فناوری‌های نوین، سنجش و ارزش‌یابی به‌کمک فناوری و نیز تحقیق و پژوهش را نویسندگان کتاب به‌طور مفصل شرح داده و بررسی کرده‌اند. در ابتدای کتاب، مؤلفان پیشینه تاریخی استفاده از فناوری را مطرح کرده‌اند و سپس در بخش اول کتاب استفاده از فناوری برای تدریس و یادگیری دستور زبان، واژگان، مهارت خواندن و درک مطلب، مهارت نوشتاری، شنیداری، گفتاری، توسعه توانش منظورشناختی و کلامی، و ارتقای توانش زبانی - میان‌فرهنگی را در فصول جداگانه بررسی کرده‌اند. بخش دوم کتاب گزارش کاملی از مدل‌های مطرح‌شده در استفاده از فناوری‌های نوین در اختیار خوانندگان قرار می‌دهد، از قبیل آموزش از راه دور، آموزش ترکیبی زبان خارجی، تعامل زبانی از راه دور، محیط‌های مجازی یادگیری زبان خارجی، انواع بازی‌های هوشمند به‌کمک گوشی تلفن همراه، تبلت، و رایانه‌های شخصی، روش تدریس فعالیت - محور به‌کمک فناوری و فعالیت‌های فناوری - محور استفاده از فناوری برای آموزش انگلیسی با اهداف ویژه، آموزش زبان خارجی به‌کمک پیکره‌های زبانی و مباحث مرتبط با مهارت و نیز در استفاده از فناوری، دسترسی برابر به فناوری و برابری آموزشی. بخش سوم بحث‌های مرتبط با سنجش و ارزش‌یابی زبان دوم و ریزمهارت‌های آن را در سطح آزمون‌های کلاسی و نیز آزمون‌های معیار مطرح می‌کند و این نیازمندی‌ها را به‌خوبی پیش‌روی محققان و علاقه‌مندان قرار می‌دهد. شاید مهم‌ترین بخش کتاب را بتوان بخش پایانی کتاب دانست که به بررسی معرفت‌شناختی و روش‌شناسی مطالعات انجام‌شده در زمینه استفاده از فناوری در آموزش زبان دوم می‌پردازد. این بخش نواقص و کاستی‌های تحقیقات مهم انجام‌شده را بررسی می‌کند، بحث‌های نظری متقن و ارزش‌مندی را بیان می‌کند، انواع چهارچوب‌های استفاده‌شده را بادقت و با گزارش مطالعات تجربی و میدانی

تشریح و در نهایت زمینه‌های لازم برای تحقیقات اسلوب‌شناسی و روش‌های مهم موجود را برای محققان پیش‌نهاد می‌کند. همان‌گونه که هاگلی (Hockly 2016) تأکید کرده است، کتاب‌های نوشته‌شده در زمینه استفاده از فناوری در آموزش زبان خارجی باید به روش‌های تحقیق در این زمینه هم اشاره کنند. این کتاب به این خلأ کتاب‌های قبلی هم پاسخ داده و درعین حال روش‌های جدیدتری برای تحقیق و پژوهش در زمینه استفاده از فناوری برای تدریس و یادگیری زبان دوم پیش‌روی علاقه‌مندان گذاشته است.

۲,۴ کامل بودن هر فصل کتاب

علاوه بر این که کتاب به‌طور کلی تصویر جامع و کاملی از موضوع فناوری در آموزش زبان دوم فراهم می‌کند، هر فصل از کتاب نیز توضیح مفصلی از مباحث مرتبط با موضوع خاص آن فصل است. هر فصل با مقدمه‌ای از مباحث نظری مرتبط با موضوع خود شروع می‌شود و تاریخچه مختصر و مفیدی از آن موضوع را فراهم می‌آورد. در گام بعدی مهم‌ترین مفاهیم، اصول، و فناوری‌های موجود در زمینه‌ای خاص به‌طور خلاصه ارائه می‌شوند. سپس نقاط قوت و ضعف هر کدام از فناوری‌های معرفی‌شده با ذکر مطالعات عملی انجام‌شده و تحلیل درست ارائه می‌شود. سپس، حیطه‌هایی که به تحقیق و پژوهش بیش‌تری نیاز دارند به‌صورت پیش‌نهاد موضوعاتی برای تحقیقات آتی مطرح می‌شود. البته نمی‌توان ادعا کرد که همه فصول از کیفیت و کمیت یکسانی برخوردارند، زیرا برخی از فصول، به‌ویژه فصول بخش اول کتاب، مطالب کامل‌تر و دقیق‌تری دارند که البته یکی از دلایل آن احتمالاً حجم مفصل‌تر تحقیق و پژوهش پیشین درباره موضوعات آن فصل‌ها نظیر مهارت‌ها و ریزمهارت‌های زبانی است. به‌علاوه در هر فصل، اهم مطالب در انتهای آن فصل خلاصه شده‌اند که به فهم کامل فصل و دریافت پیام کلی فصل و کتاب کمک می‌کند. لذا، هر فصل از کتاب هم به‌لحاظ محتوا و هم به‌لحاظ بخش‌های آن و نیز نحوه چیدمان این بخش‌ها بسیار دقیق است و خواندن و درک مطالب کتاب را دقیق‌تر و آسان‌تر می‌کند.

۳,۴ تخصص نویسندگان کتاب

شاید یکی از علل این که هم کتاب و هم فصول آن جامع و مفصل‌اند این است که هر کدام از فصول کتاب را استادانی نوشته‌اند که در آن حیطه تخصص عالی و بر آن اشراف کامل دارند. هم‌چنان‌که در بررسی فصول گفته شد، علاوه بر دانش کلی درباره استفاده از

فناوری‌های نوین در آموزش و یادگیری زبان دوم، نویسندگان هر فصل بیش از دو دهه تخصص در آن زمینه خاص از فناوری در آموزش زبان دارند، دارای چندین کتاب چاپ‌شده در انتشارات معتبر بین‌المللی‌اند و مقالات آن‌ها در آن جنبه خاص از کاربرد فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم در مجلات معتبر بین‌المللی که دارای نمایه Impact Factor (IF) بالایی هستند به چاپ رسیده است و بیش‌تر آن‌ها در دانشگاه‌های معتبر آمریکا و اروپا تدریس می‌کنند.

۴,۴ به‌روزر بودن مطالب کتاب: نوآوری و به‌روزرسانی

این کتاب در سال ۲۰۱۷ میلادی چاپ شده و مقالات مورد استفاده در هر فصل همگی در سال‌های جدید به‌ویژه از سال ۲۰۰۰ میلادی به بعد چاپ شده‌اند. این به‌روزر بودن مطالب برای کتابی که درباره جایگاه فناوری در آموزش زبان خارجی است اهمیت زیادی دارد، زیرا طول عمر فناوری‌ها در حالت کنونی‌شان اندک است و باید به‌روزرسانی شوند. هرکدام از فصل‌ها را افراد خبره و متخصص آن زمینه نوشته‌اند که با مهم‌ترین دستاوردهای جدید آشنا بوده‌اند. اهمیت به‌روزر بودن مطالب کتاب از این جهت است که به‌گفته محققان فناوری، عمر فناوری بسیار کوتاه است و در هر روز یا ساعت تغییر جدیدتری در آن ایجاد می‌شود.

۵,۴ گنجاندن منابع مهم و معتبر در انتهای هر فصل

یکی از اصول علمی کتاب‌نویسی و چاپ مقالات ذکر منابع هم در درون متن و هم به‌صورت فهرست مفصل در انتهای کتاب است (Richards 2010). یکی از مزایای این کتاب و تقریباً عمده کتاب‌هایی که به‌صورت مجموعه مقالات نوشته می‌شوند این است که همه منابع استفاده‌شده در انتهای فصل ذکر می‌شود. این کار باعث می‌شود خواننده با راحتی بیشتری منابع مرتبط با هر فصل و موضوع را پیدا کند و در صورت نیاز، به مطالعه آن‌ها مبادرت کند. این ویژگی در این کتاب رعایت شده و کمک شایانی به درک مطالب هر فصل و مراجعه به منابع مرتبط برای مطالعه بیشتر می‌کند.

۶,۴ زبان دانشگاهی و متن روان کتاب

یکی دیگر از ویژگی‌های بارز کتاب این است که به‌رغم معرفی اصطلاحات جدید مرتبط با فناوری، متنی سلیس و روان دارد و خواننده با دانش متوسط به بالای زبان انگلیسی

به راحتی می‌تواند مطالب را بفهمد. همان‌گونه که در مقدمه کتاب گفته شده، گردآورندگان کتاب مقالات گرفته شده از محققان مختلف را برای روانی بهتر و انسجام زبانی کتاب ویرایش کرده‌اند و این کار باعث روانی متن کتاب شده است. نوع واژگان، اصطلاحات، و ساختار بی‌تکلف به کاررفته در فهم مطالب بسیار مؤثر است و خواننده مشتاق می‌شود که به مطالعه سریع خود ادامه دهد و دغدغه‌ای برای فهم متن نداشته باشد. به گفته الیس (Ellis 1997)، زبان سلیس و غیرمتکلف از ویژگی‌های ضروری کتاب‌هایی است که برای مطالعه اصول تدریس و یادگیری زبان دوم نوشته می‌شوند.

۷،۴ استفاده مطلوب از جدول، نمودار، و مدل‌های تصویری

یکی دیگر از جنبه‌های مثبت کتاب فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم استفاده از جدول برای نمایش خلاصه تحقیقات گذشته به صورت اسم مؤلف، سال چاپ، روش جمع‌آوری داده‌ها و نتایج آن است که به خوانندگان کتاب کمک می‌کند راحت‌تر و منظم‌تر این مطالب را درک کنند. استفاده از جدول به گزارش مطالعات پیشین محدود نمی‌شود، بلکه نویسندگان برخی فصول برای مطالب خود از جدول و مدل‌های تصویری استفاده کرده‌اند. مثلاً، خیابانگ ما در فصل چهارم کتاب برای ارائه مدلی برای یادگیری واژگان زبان خارجی به کمک استفاده از فناوری‌های نوین از مدلی تصویری استفاده کرده است که نحوه یادگیری واژگانی را با تکیه بر نظریه‌های یادگیری زبان دوم و یافته‌های تحقیقات مرتبط با استفاده از فناوری به خوبی تبیین می‌کند. به علاوه، انواع ابزارها و نرم‌افزارهای مربوط به یادگیری واژگان زبان دوم نیز در جدول دیگری نمایش داده شده است.

۸،۴ داشتن نمایه واژگان کامل و نیز پیشینه علمی نویسندگان

تقریباً همه واژگان مهم مرتبط با استفاده از فناوری در آموزش و فراگیری زبان دوم و نیز اسامی خاص افراد یادشده در مقالات در نمایه کتاب با ذکر صفحه گنجانده شده است که به خواننده کمک می‌کند اسم محقق یا اصطلاحات مدنظرشان را به راحتی جست‌وجو و پیدا کنند. در صفحات آغازین کتاب، زندگی‌نامه علمی مختصری از نویسندگان هر فصل کتاب آمده است که به مطالعات بعدی خوانندگان علاقه‌مند کمک شایانی می‌کند.

۹,۴ اعتبار مناسب منابع

بیش تر منابع استفاده شده از مجلات معتبر علمی با نمایه بالا یا انتشارات مشهور بین المللی انتخاب شده اند. این منابع هم مقالات چاپ شده در مجلات و هم کتاب های چاپ شده در زمینه استفاده از فناوری در آموزش یادگیری زبان دوم را در بر می گیرد. منابع فصل ها را، علاوه بر ویژگی های گفته شده، معمولاً متخصصان برجسته هر حیطه نوشته اند که به اعتبار محتوای هر فصل می افزاید.

۱۰,۴ انسجام و نظم منطقی کتاب

هم چنان که در بخش های پیش گفته شد، کتاب فصل بندی و انسجام ظاهری، ساختاری، و محتوایی بسیار مناسبی دارد و ترتیب چهار بخش کتاب و فصول گنجانده شده در هر بخش قوی و کارآمد است. این نظم و ساختار، به ویژه درباره فصل های بخش سوم و چهارم کتاب که در آن ها ترتیب مطالب ارائه شده مهم است، برای درک مطالب گفته شده امری ضروری است.

۵. کاستی های کتاب

کتاب بررسی شده در این مقاله محاسن و نقاط مثبت خیلی زیادی دارد که برخی از آن ها را در بخش های پیشین بررسی کردیم، اما کاستی هایی را نیز می توان برای کتاب برشمرد هر چند تعداد آن ها کم است.

۱,۵ تعداد زیاد فناوری های معرفی شده در هر فصل

یکی از کاستی های کتاب این است که برای هر مهارت یا ریزمهارت زبانی، فناوری های زیادی با اسم کامل، و گاهی مخفف و اختصار، در متن هر فصل بیان شده است. هر چند مهم ترین این فناوری ها با دقت بررسی و کاوش شده اند، ولی هنوز بسیاری از این فناوری ها در حد اسم باقی مانده اند و خوانندگان کتاب خواهان اطلاعات بیش تری در این زمینه اند. نویسندگان این مقاله کتاب *فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم* را به عنوان کتاب درسی مبحث «فناوری در آموزش زبان» به مدت چندین ترم تحصیلی و در مقطع کارشناسی ارشد درس داده اند و انتقاد درباره نبود اطلاعات برای همه فناوری های استفاده شده در فصول کتاب براساس نظر دانشجویان و ترجمه محققان همین مقاله است. هر چند برای برخی از

این فناوری‌ها نشانی وبسایت اینترنتی ذکر شده، ولی هنوز خیلی از آن‌ها در حد اسم باقی مانده و حس کنجکاوی و نیاز خوانندگان را به‌طور کامل برآورده نمی‌کنند.

۲,۵ کتاب فاقد لوح فشرده و وب‌گاه است

بهتر است کتابی با این حجم، در این سطح از مطالب و به‌قلم نویسندگان شهیری مثل چاپل و سائورو برخی از فناوری‌های موجود را در قالب وب‌گاه اینترنتی یا دست‌کم لوح فشرده در اختیار خوانندگان و علاقه‌مندان قرار دهد. استفاده‌کنندگان از مطالب کتاب به‌شدت علاقه‌مندند که در صورت امکان برخی از این نرم‌افزارها را در محیط واقعی اینترنت یا رایانه شخصی، گوشی تلفن همراه، یا تبلت مشاهده و با آن‌ها کار کنند تا کارآمدی این فناوری‌ها را خود تجربه کنند.

۳,۵ رویکرد استفاده از منابع انگلیسی و غربی

ایراد دیگری که بر کتاب وارد است گنجاندن مقالات و مطالب از جوامع اروپای غربی و آمریکاست. مطالعات اندکی از کشورهای شرق آسیا هم وجود دارد، ولی مطالعات انجام‌شده در زمینه استفاده از فناوری‌های جدید در آموزش زبان دوم که در کشورهای دیگر نظیر غرب آسیا، آفریقا، و آمریکای لاتین انجام شده گزارش نشده‌اند. درحالی‌که با مراجعه به مجلات مهمی در این زمینه از جمله *CALL* و *Language Learning and Technology* و نیز مجلات مهم دیگر در این زمینه درمی‌یابیم که بسیاری از مطالعات چاپ‌شده در محیط‌های غیراروپای غربی و آمریکا قابلیت علمی بسیار خوبی دارند و نظریات جدی و جدیدی در این زمینه مطرح کرده‌اند که استفاده از آن‌ها بسیار مفید و کارگشاست. نکته مهم دیگر این است که عمده مطالعات گزارش‌شده درباره استفاده از فناوری‌های جدید برای آموزش و یادگیری زبان انگلیسی است و مطالعات موردی برای زبان‌های دیگر خیلی کم‌تر گزارش شده‌اند.

۴,۵ پرداختن به برخی جزئیات غیرضروری و فروگذاردن برخی موضوعات

نقص دیگر این کتاب این است که برخی از فناوری‌های کم‌کاربرد با جزئیات غیرضروری توصیف شده‌اند، ولی برخی از فناوری‌های دیگر، که گاهی مهم‌تر هم هستند، فقط در حد اسم باقی مانده‌اند. مثلاً در فصل پنجم کتاب، سیستم‌های آموزشی هوشمند برای مهارت

خواندن با جزئیات فراوان گزارش شده، درحالی که برخی فناوری‌های دیگر فقط با ذکر نام معرفی شده‌اند. به‌عنوان نمونه، مطلب خاصی درباره استفاده از فناوری‌های جدید برای ارتقای نحوه تلفظ و لهجه در زبان دوم نه به‌صورت یک فصل جدا و نه در قالب فصول دیگر مثل واژگان و مهارت گفتاری و شنیداری بیان نشده است و نبود آن در چنین کتاب جامعی به‌شدت حس می‌شود.

۵.۵ فونت نوشتاری کتاب و فاصله بین خطوط

اگرچه کتاب از نظر قواعد نگارش و ویرایش کتابی بی‌نظیر است و اشکالات دستوری، واژگانی، و املائی آن بسیار کم است، اما قلم به‌کاررفته در نوشتار کتاب ریز است که برای برخی خوانندگان کتاب ممکن است خوش‌آیند نباشد. فونت ریز کتاب به‌هم‌راه فاصله کم بین خطوط یکی از معایب ظاهری و نگارشی کتاب محسوب می‌شود. البته به‌نظر می‌رسد که با توجه به حجم مطالب، نویسندگان گزینه دیگری در اختیار نداشته‌اند.

۶. نتیجه‌گیری

کتاب *فناوری در آموزش و یادگیری زبان دوم* به‌طور کلی کتابی جامع، دقیق، و ارزش‌مند است که تصویر واضح و کاملی از اهم مطالب نوشته‌شده درباره استفاده از فناوری‌های جدید در حیطه آموزش و یادگیری زبان دوم در اختیار خوانندگان کتاب و محققان قرار می‌دهد. گردآورندگان کتاب هم خود در زمینه بحث افرادی کارشناس و خبره‌اند و هم از دانش محققان متخصص در این زمینه استفاده کرده‌اند که حاصل آن یکی از بهترین کتاب‌های نوشته‌شده در این باره است. مهم‌ترین ویژگی‌های مثبت کتاب جامعیت محتوا و موضوع، کامل بودن و جامعیت هر فصل، به‌روزر بودن محتوای فصول و کتاب، استفاده از منابع جدید و معتبر، انسجام و نظم منطقی کتاب، زبان سلیس و بی‌تکلف کتاب، و استفاده مطلوب از جدول و نمودار است. اهمیت علمی کتاب به این خاطر است که گردآورندگان نه تنها بیش‌تر فناوری‌های مهم را معرفی کرده‌اند و تاریخچه مطالعات درباره هر کدام از این فناوری‌ها را با مراجعه به منابع علمی معتبر و مرتبط تشریح کرده‌اند، بلکه به نقد اسلوب‌شناسی، روش‌های تحقیق و معرفت‌شناسی در زمینه مرتبط با موضوع کتاب پرداخته و مدلی را برای تحقیقات آتی فراوی محققان و علاقه‌مندان قرار داده‌اند. نقاط قوت کتاب بسیار بیش‌تر از نواقص اندک آن است. این نواقص فقدان تمرین و فعالیت برای

خوانندگان، تعداد زیاد فناوری‌های معرفی شده در هر فصل، توضیحات بیش‌ازحد برای برخی فناوری‌ها و معرفی صرف برخی از آنها، گزارش نکردن مطالعات انجام‌شده در آسیا و آفریقا و نیز آمریکای لاتین، نداشتن لوح فشرده یا وب‌سایت، و فونت ریز نوشتاری کتاب است. از نظر نویسندگان این مقاله، که به نقد دقیق کتاب پرداخته‌اند، کتاب یادشده بسیار جامع، علمی، و ارزش‌مند است و خواندن آن برای استادان و محققان آموزش و یادگیری زبان خارجی در ایران توصیه می‌شود.

کتاب‌نامه

- Bachman, L. F. (1990), *Fundamental Considerations in Language Testing*, Oxford: Oxford University Press.
- Bachman, L. F. and A. S. Palmer (2010), *Language Testing in Practice*, New York, NY: Oxford University Press.
- Brown, H. D. (2014), *Principles of Language Learning and Teaching* (6th ed.), New York, NY: Pearson Education ESL.
- Brown, H. D. and P. Abeywickrama (2010), *Language Assessment: Principles and Classroom Practices*, New York, NY: Pearson Longman Education.
- Chapelle, C. A. (2001), *Computer Applications in Second Language Acquisition: Foundations for Teaching, Testing, and Research*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Chapelle, C. A. and S. Sauro (eds.) (2017), *The Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning*, New York, NY: Wiley-Blackwell.
- Chapelle, C. A. and E. Voss (2016), "20 Years of Technology and Language Assessment", in: *Language Learning and Technology*, 20(2), New York, NY: Wiley-Blackwell.
- Chapelle, C. A. and J. Jamieson (2008), *Tips for Teaching with CALL: Practical Approaches to Computer Assisted Language Learning*, White Plains, NY: Pearson Education.
- Chik, A. (2014), "Digital Gaming and Language Learning: Autonomy and Community", in: *Language Learning and Technology*, 18(2), New York, NY: Wiley-Blackwell.
- Egbert, J. and E. Hanson-Smith (eds.) (2007), *CALL Environments: Research, Practice, and Critical Issues*, (2nd ed.), Alexandria, VA: TESOL, Inc.
- Ellis, R. (1997), "The Empirical Evaluation of Language Teaching Materials", *ELT Journal*, 51(1), Oxford: Oxford University Press.
- Ellis, R. (2003), *Task-Based Language Learning and Teaching*, Oxford: Oxford University Press.
- Ellis, R. (2008), *The Study of Second Language Acquisition* (2nd ed.), Oxford: Oxford University Press.
- Harmer, J. (2015), *The Practice of English Language Teaching* (5th ed.), Edinburgh: Pearson Education.
- Hockly, N. (2016), *Focus on Learning Technologies*, Oxford: Oxford University Press.

- Hockly, N. (2018), "Technology for the Language Teacher: Blended Learning", in: *ELT Journal*, 72(1), Oxford: Oxford University Press.
- Hubbard, P. (ed.) (2009), *Computer Assisted Language Learning: Critical Concepts in Linguistics*, vols I-IV, London, England: Routledge.
- Jones, N. and L. Maycock (2007), "The Comparability of Computer-Based and Paper-Based Tests: Goals, Approaches, and a Review of Research", in: *Research Notes*, 27(1), Cambridge, UK: Cambridge ESOL.
- Kessler, G. (2010), "When they Talk about CALL: Discourse in a Required CALL Class", in: *CALICO Journal*, 27(2).
- Knoch, U. and C. A. Chapelle (2018), "Validation of Rating Processes Within an Argument-Based Framework", *Language Testing*, 35(4).
- Levy, M. and G. Stockwell (2006), *CALL Dimensions: Options and Issues in Computer-Assisted Language Learning*, Mahwah, NJ: L. Lawrence Erlbaum.
- Lianzhen, H. and M. Shangchao (2017), "Development and Validation of a Computer Adaptive EFL Test", in: *Language Assessment Quarterly*, 14(2).
- Long, M. H. (1983), "Native Speaker/Non-Native Speaker Conversation and the Negotiation of Comprehensible Input", *Applied Linguistics*, 4(2).
- Nation, I. S. P. (2013), *Learning Vocabulary in Another Language*, (2nd ed.), Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Park, K. (2014), "Corpora and Language Assessment: the State of the Art", *Language Assessment Quarterly*, 11(1).
- Peterson, M. (2013), *Computer Games and Language Learning*, New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Richards, J. C. (2010), *English Language Teaching Materials: Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Richards, J. C. (2015), "The Changing Face of Language Learning: Learning Beyond the Classroom", in: *RELC Journal*, 46(1).
- Schmitt, N. (2010), *Researching Vocabulary: A Vocabulary Research Manual*, Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- Schmitt, N. (2014), "Size and Depth of Vocabulary Knowledge: What the Research Shows", in: *Language Learning*, 64(4).
- Schmitt, N. (2019), "Understanding Vocabulary Acquisition, Instruction, and Assessment: A Research Agenda", in: *Language Teaching*, 52(2).
- Tomlinson, B. (2012), "Materials Development for Language Learning and Teaching", *Language Teaching*, 45(2).
- Trinder, R. (2017), "Informal and Deliberate Learning with New Technologies", in: *ELT Journal*, 71(4).
- Thorne, S. L., R. W. Black, and J. M. Sykes (2009), "Second Language Use, Socialization, and Learning in Internet Interest Communities and Online Gaming", in: *The Modern Language Journal*, 93(1).
- Willis, J. (1996), *A Framework for Task-Based Learning*, London: Longman.

